

UZNÁVÁNÍ ČÁSTI STUDIA: ANALÝZA STUDIJNÍCH A ZKUŠEBNÍCH ŘÁDŮ VYBRANÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKÉ REPUBLICĚ*

Lucie Kynčilová

1. Úvod

Jedním z nejvýraznějších rysů nedávného vývoje terciárního vzdělávání v České republice byl nárůst počtu studujících na vysokých školách, což ovlivňuje i další oblasti terciárního vzdělání, jako například kurikulum a formu výuky, institucionální diverzitu, standard kvality atd.¹ Tento vývoj je často charakterizován jako proces masifikace vysokého školství.² Jeden z přímých důsledků výše zmíněného nárůstu počtu studentů je zřejmý na první pohled. Jedná se o odklon od tradičního vnímání terciárního vzdělávání, tj. přístupu elity ke vzdělání, k novému pojetí, tj. přístupu téměř celé populace k vzdělávání.

Prudký nárůst počtu studujících souvisí s celkovým dynamickým rozvojem společnosti v několika posledních desetiletích. Vývoj minulých let by se dal zjednodušeně označit jako přeměna industriální společnosti na společnost vědění. Charakteristickým rysem této doby je důležitost lidského kapitálu a „vzdělání jako hlavní složky lidského kapitálu“³. Vzdělávání je tu však chápáno jako stále trvající proces. Hovoříme o významném aspektu celoživotního a dalšího vzdělávání, které je nezbytné pro udržení a stále zvyšování životní úrovně, tak abychom byly schopni reagovat na změny, ke kterým v naší společnosti dochází a bude docházet (*Kalous, Veselý,*

2006). Celoživotní vzdělávání by proto mělo být prioritou naší společnosti. Otázkou je, do jaké míry je dán prostor pro jeho realizaci.

Prostupnost studia se dotýká všech uvedených problémů. V tzv. Pražském komuniké ze setkání evropských ministrů odpovědných za vysoké školství (Praha 2001) bylo pro období 2001–2003 stanoveno několik prioritních oblastí včetně celoživotního přístupu ke vzdělávání a prostupnosti systému, jak na národní, tak na evropské úrovni⁴. Na problematiku prostupnosti studia je nahlíženo ve smyslu uznávání studia na horizontální a vertikální úrovni.

Horizontální rovinou je myšleno uznávání studijních povinností při přestupu na stejném stupni vzdělání - v rámci fakulty, v rámci vysoké školy, dále také při přestupu z jedné vysoké školy na jinou vysokou školu a při přestupu ze zahraniční vysoké školy na vysokou školu v České republice.

Vertikální rovina znamená uznávání studia při přechodu z nižšího stupně vzdělání do vyššího, např. z bakalářského studijního programu do navazujícího magisterského nebo ze vzdělávacího programu na vyšší odborné škole na vysokou školu.

Cílem tohoto příspěvku je objasnit, do jaké míry je ve věci uznávání části studia ustanoven právní rámec a do jaké míry se touto otázkou uznávání zabývají samotné vysoké školy ve studijních a zkušebních řádech. Základní část práce tvoří analýza dostupných domácích i zahraničních dokumentů z oblasti vysokého školství, které řeší uznávání studia/části studia a dále analýza vnitřních předpisů, tj. studijních a zkušebních řádů vybraných veřejných a soukromých vysokých škol v České republice. Hlavním úkolem bylo konfrontovat

* Vypracováno v rámci Výzkumného záměru č. MSM0023775201 „Terciární vzdělávání ve znalostní společnosti“.

¹ TROW, M. 1970: Reflection on the transition from mass to universal higher education. In Graubard, Stephen R.; Ballotti, Geno A. (eds.). *The embattled university*. New York: Daedalus, 1970, 1–42.

² V 70. letech 20. století byl americkým sociologem Martinem Trowem vytvořen koncept postupných transformací moderních vysokoškolských systémů od elitních přes masové k univerzálním, který postihuje celou analýzu změn v oblasti vysokého školství. PABIAN, P. 2008: *Od elitního přes masové k univerzálnímu terciárnímu vzdělávání: koncepce Martina Trowa*, AULA 16, (2008), č. 2. s. 31–39.

³ URBÁNEK, V.: *Vzdělání a lidský kapitál*. URL: <http://kvf.vse.cz/storage/1168948787_sb_urbanek.pdf>.

⁴ URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>.

mezinárodní i české dohody s vnitřními předpisy vysokých škol s cílem zjistit, do jaké míry vysoké školy naplňují cíle, které byly stanoveny na mezinárodní i domácí úrovni.

Tato studie je zaměřena na uznávání částí studia, protože pro naplnění horizontální i vertikální prostupnosti je důležité nejen uznávání celých kvalifikací, ale také jejich více či méně uzavřených částí. Navíc tato otázka je českými vysokými školami stále málo reflektována. Většina vysokých škol ve svých vnitřních předpisech zmiňuje § 48 a 49 zákona č. 111/1998 Sb., v praxi však často nejsou využívány možnosti dané § 49, odst. 3 (viz část 3.1), (Skuhrová, 2005). Uznávání částí studia se dostává pomalu a jistě do popředí zájmu spolu se zvyšující se akademickou mobilitou, která je jedním ze základů Boloňského procesu a funguje jako jakýsi barometr úspěchu realizace celé reformy.⁵

2. EXKURZ DO VÝVOJE UZNÁVÁNÍ STUDIA V ČESKÉM A EVROPSKÉM KONTEXTU

Cílem této části je nastínit vývoj uznávání studia a zaměřit se na různé fáze tohoto vývoje.

Otázka uznávání studia se v evropském vysokém školství stala naléhavou přibližně před 20 lety, a to v souvislosti se schválením a „spuštěním“ programu ERASMUS v roce 1987, jehož hlavním cílem bylo a je podporovat studentskou a akademickou mobilitu na evropských vysokých školách. Spolu s tím byl vytvořen kreditní systém ECTS, který má napomáhat k uznání získaných kreditů na zahraničních univerzitách. Období konce 80. let 20. století lze proto pokládat za významný okamžik rozvoje uznávání studia.

Koncept uznávání studia se však za posledních 20 let značně pozměnil (Raubvargers, 2009). V počátečním období byla uplatňována pojetí nostrifikace a ekvivalence. První ze zmíněných termínů, „nostrifikace“, pro studenty znamenal podmínku splnění naprosto shodné studijní povinnosti v zahraničí jakou je studijní povinnost na domácí univerzitě. V následných letech, kdy docházelo k stále větší diverzifikaci studia, však bylo takto pojaté uznání absolvovaného studia v zahraničí téměř nemožné (Raubvargers, 2009).

Jedním z důvodů nahrazení principu nostrifikace za ekvivalenci byla výše zmíněná diverzifikace mnoha aspektů terciárního vzdělávání. Ekvivalence studia měla přinést mírnější

podmínky, avšak s jasně stanovenými „mantinely“, kterými byly délka a obsah studia.

Nejnovější koncept by měl co nejlépe vyhovět současným potřebám. Měl by napomoci větší prostupnosti studia a tím větší akademické mobilitě. O formulaci takového konceptu se pokusila Lisabonská úmluva o uznávání z roku 1997 (dále jen Lisabonská úmluva), dosud platná základní mezinárodní dohoda o uznávání kvalifikací, která o uznávání částí studia říká: „Každá Strana uzná části studia dokončené v rámci vysokoškolského programu v jiné Straně. Toto uznání zahrne části studia směřující k dokončení vysokoškolského programu ve Straně, v níž je o uznání žádáno, ledaže by mohly být prokázány podstatné rozdíly mezi částmi studia dokončenými v jiné Straně a částí vysokoškolského programu, kterou by nahradily ve Straně, v níž je o uznání žádáno.“⁶

Uznání částí studia je v Lisabonské úmluvě jasně a jednoznačně vysvětleno. Lze konstatovat, že ustanovení úmluvy je dostatečně obecné, jediná zmínka konkrétního charakteru je obsažena v uvedení podmínky neuznání žádosti v případě prokázání podstatných rozdílů. Co to jsou podstatné rozdíly? Jisté je, že v rámci uznávání se jedná o nesnadný úkol, který je dlouhodobě řešen, mimo jiné též v rámci sítě informačních center pro uznávání vysokoškolské kvalifikace ENIC-NARIC⁷.

V souvislosti s Lisabonskou úmluvou byla vydána *Doporučení ke kritériím a postupům pro hodnocení zahraničních kvalifikací*, která napomáhají vymezit podstatné rozdíly a identifikovat oblasti, kde se dané podstatné rozdíly mohou nacházet. Vysvětlující zpráva (Explanatory report) k Lisabonské úmluvě poskytuje několik příkladů. Bergan ve své studii však uvádí, že realizace tohoto principu spočívá v interpretaci, tzn. že pro žadatele nemohou být zaručeny shodné podmínky, pokud nebude vytvořeno společné pojetí podstatných rozdílů (Bergan, 2009). Výše zmíněná meta je žádoucí, ale těžko dosažitelná. Jedním z hlavních důvodů je to, že od počátku diskuze existují dva pohledy na uznávání studia, resp. na to, jakou úlohu by měly hrát „podstatné rozdíly“. První zastávají názor spíše restriktivní, druzí naopak liberálnější. Bergan dále dodává, že každá odlišnost nemůže být hodnocena jako podstatná, jinak by příliš detailní interpretace tohoto konceptu nenapomáhala tolik žádané mobilitě (Raubvargers, Bergan, 2008).

⁵ Bologna with students eyes 2009. URL: <http://www.esib.org/documents/publications/official_publications/BWSE2009-final.pdf>.

⁶ Úmluva o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu (Lisabon, 11. dubna 1997), část V, článek V.1, URL: <<http://www.esfcr.cz/file/3762/>>.

⁷ URL: <<http://www.enic-naric.net/>>.

V současné době probíhá, v rámci Boloňského procesu, v několika evropských zemích proces tvorby národního kvalifikačního rámce terciárního vzdělávání, který má napomoci zpřehlednit sektor terciárního vzdělávání, zlepšit přístupnost studií, zvýšit akademickou mobilitu apod.

Národní kvalifikační rámce jsou vytvářeny s cílem zaručit kompatibilitu s evropskými kvalifikačními rámci⁸, tj. zajistit účastníkům vzdělávání možnost porovnávat získané kvalifikace v různých zemích. Významnou charakteristikou kvalifikačních rámců je snaha popisovat jednotlivé úrovně vzdělání pomocí výsledků učení (learning outcomes)⁹. Výsledky učení se běžně rozumí znalosti, dovednosti a kompetence potřebné pro vykonávání povolání s danou kvalifikací. Jedná se o značný posun od tradičního hodnocení absolvovaného studia, které bylo posuzováno na základě délky studia, typu instituce atd. *Brockmann et al.* dále uvádí, že výsledky učení mohou být zaprvé více nakloněny propojení akademické sféry s potřebami pracovního trhu, zadruhé mohou napomoci uznávání neformálního a informálního vzdělávání (*Brockmann et al.*, 2009).

Na základě výše uvedeného je možné hledat souvislosti mezi konceptem kvalifikace a problematikou uznávání částí studia, potažmo problematikou podstatných rozdílů. Podobně jako uznání dosažených kvalifikací, tak i uznání částí studia by mělo splňovat podobné principy, tj. mělo by být založeno na výsledcích učení. *Rauhvargers* a *Bergan* uvádějí, že je možné koncept kvalifikace chápat jako souhrn pěti prvků (atributů): úroveň (level), studijní zátěž (workload), výsledky učení (learning outcomes), kvalita (quality), profil (profile). Níže je uveden popis těchto pěti prvků které tvoří koncept kvalifikace s tím, že je naznačen jejich význam pro pochopení uznávání částí studia, resp. podstatných rozdílů (*Rauhvargers*, 2009), (*Bergan*, 2009):

Úroveň (Level)

Jedná se o umístění dané kvalifikace v rámci vzdělávacího systému. Většina zemí používá termín *bakalářský, magisterský a doktorský* stupeň. Zastřešující rámec kvalifikací pro

⁸ Jedná se o zastřešující rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání, který byl přijat na konferenci ministrů v Bergenu v květnu 2005, a o Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní vzdělávání (EQF), který byl přijat v roce 2008 a který se týká všech stupňů vzdělávání. Na konferenci v Lovani se ministři zavázali k tomu, že národní rámce kvalifikací (pro terciární vzdělávání) budou dokončeny do roku 2012.

⁹ KOHOUTEK, J., ZÁVADA, J.: Tvorba národních kvalifikačních soustav ve vybraných evropských státech a v ČR v návaznosti na Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní vzdělávání a Kvalifikační rámec Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání, AULA 15, (2007), č.3, s. 30–60.

Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání používá označení *první, druhý a třetí* stupeň.

V Dlouhodobém záměru MŠMT na období 2006–2010 je uvedeno, že dosažení přístupnosti studia, vertikální i horizontální, by mělo být jednou z priorit vysokých škol. Na většině českých vysokých škol došlo v rámci Boloňského procesu k vytvoření tří srovnatelných stupňů vysokoškolského vzdělávání (bakalářský, magisterský, doktorský). Jedná se o významný krok v otázce uznávání kvalifikací i částí studia.

Studijní zátěž (Workload)

Studijní zátěž označuje množství práce, kterou je potřeba vykonat pro úspěšné absolvování dané studijní povinnosti. V rámci Boloňského procesu bylo rozšířeno užívání kreditů ECTS, kterými se měří studijní zátěž. Nové pojetí studijní zátěže zastoupilo dříve používanou *délku studia* vyjádřenou v letech.

Délka studia byla jedním z nejčastěji používaných kritérií při uznávání částí studia (Vysvětlující zpráva, Explanatory report¹⁰), jedná se však o dosti problematický koncept. Délka semestru a akademického roku i počet studijních hodin se mezi jednotlivými státy různí. Vysvětlující zpráva předkládá doporučení nepovažovat toto kritérium za jediné hledisko pro uznávání studia/části studia. Délku studia je možné považovat jako jeden z ukazatelů dané úrovně kvalifikace. V tomto případě je v rámci studijních programů na vysokých školách všeobecně považován rozdíl jednoho a více roku za podstatný rozdíl.

Výsledky učení (Learning outcomes)

Výše již bylo zmíněno, že popis kvalifikací pomocí výsledků učení založených na znalostech, dovednostech a kompetencích jsou pravděpodobně největším přínosem celé tvorby národního kvalifikačního rámce, který napomůže snadnějšímu a transparentnějšímu uznávání kvalifikací.

Jedním ze závěrů konference ministrů v Lovani¹¹ je potvrzení potřeby pokračovat v reformě kurikula, která povede k důslednějšímu využívání výsledků učení. Je zřejmé, že proces směřující k jednotnému pojetí výsledků učení není zdaleka u konce.

¹⁰ Explanatory report: URL: <<http://www.aic.lv/ace/WP/criteria/explanat.htm>>.

¹¹ URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=Leuven2009>>.

Kvalita (Quality)

Kromě posouzení toho, zda je kvalifikace na příslušné úrovni a je založena na odpovídající studijní zátěži, je také potřeba, aby kvalifikace měla dostatečnou kvalitu. Kvalitu kvalifikací je možné posuzovat ve dvou aspektech: za prvé jako kvalitu instituce nebo programu, v jejichž rámci byla kvalifikace získána, a za druhé jako kvalitu samotné individuální kvalifikace.

První aspekt spadá pod klasické pojetí zajištění a hodnocení kvality, kterým se zabývají agentury pro hodnocení a zajištění kvality. Pro zajištění transparentnosti v rámci Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání vyzvali ministři v roce 2003 v tzv. Berlínském komuniké Evropskou síť zabezpečení kvality (ENQA), aby spolu s ESU (European Students Union), EUA (European University Association), EURASHE (European Association of Institutions in Higher Education) vytvořila vzájemně sdílená kritéria a metodologii pro zajištění kvality¹². Ty byly následně přijaty v roce 2005 v Bergenu jako Evropské standardy a směrnice pro zajištění kvality. V návaznosti na ně byl ustanoven Evropský registr kvality¹³, který má zlepšit transparentnost zajišťování kvality vysokého školství v Evropě. Hlavním cílem této organizace je spravovat registr agentur zajišťujících kvalitu, které dodržují ustanovení Evropských standardů a směrnic.

Druhý aspekt je reflektován v obvyklých klasifikačních stupnicích, přičemž jejich převoditelnost v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání má napomáhat klasifikační stupnice, která je součástí ECTS.

Profil (profile)

Profil je možné chápat dvojnásobně. Je třeba odlišit, zda v dané zemi existuje jednotný systém vysokoškolského vzdělávání nebo zda systém vysokého školství obsahuje dva paralelní směry kvalifikací – například akademický a profesní. V tomto případě se profil vztahuje k celkové orientaci instituce nebo studijního programu. V případě jednotného systému vysokého školství chápeme pod označením profilu individuální charakteristiku kvalifikace.

Rauhvargers (2009) dále doplňuje, že jde o jasnější porozumění kvalifikaci. Je mnohem jednodušší porovnat úro-

veň a výsledky učení pro danou kvalifikaci, než je odvozovat z obsahu a cíle kurzu, z délky studia apod.

Boloňská deklarace, akční plán na rozvoj vysokého školství v Evropě, byla přijata v roce 1999 s cílem vytvořit Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání do roku 2010. Od doby přijetí deklarace byly provedeny především strukturální změny. V současné době vstupuje Boloňský proces do druhé fáze, ve které by mělo dojít k naplnění cílů, které byly vytyčeny a nerealizovány v první fázi procesu. Některé ze započatých procesů doznávají změn nebo je nutné je lépe zkoordinovat. Výše uvedené prvky a s nimi související aspekty jsou toho příkladem.

Pro účel této studie je možné pojmout některé z uvedených pěti prvků jako vodítko k pochopení podstatných rozdílů v uznávání částí studia. Je možné se ptát, do jaké míry se tyto prvky odrážejí ve studijních a zkušebních řádech vysokých škol v České republice.

3. UZNÁVÁNÍ ČÁSTI STUDIA VE STUDIJNÍCH A ZKUŠEBNÍCH ŘÁDECH VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKÉ REPUBLICE

Uznávání studia/částí studia je ve studijních a zkušebních řádech (dále jen SZŘ) popsáno velice různorodě. Je zřejmé, že není snadné jednotlivé vysoké školy a jejich SZŘ z hlediska uznávání studia kategorizovat. Určitým vodítkem zde mohou být dokumenty, které se problematiky uznávání studia týkají. Těmito dokumenty jsou:

- › Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách
- › Dlouhodobý záměr MŠMT na období 2006–2010 a jeho aktualizace
- › Lisabonská úmluva

Situaci je pak možno analyzovat podle toho, jestli mají jednotlivé vysoké školy uznávání studia/částí studia upraveno ve SZŘ v souladu s těmito dokumenty.

3.1 Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

Vysoké školy v České republice se řídí zákonem č. 111/1998 Sb. Základní „směrnice“ týkající se prostupnosti a uznávání studia je obsažena již v úvodním ustanovení zákona (§ 1, písm. f), jenž je jedním ze šesti bodů, které popi-

¹² URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/files/KomunikeBerlin.pdf>>.

¹³ URL: <<http://www.eqar.eu/>>.

sují klíčové úlohy vysokých škol. § 1, písm. f) zní: „Vysoké školy...rozvíjejí mezinárodní a zvláště evropskou spolupráci jako podstatný rozměr svých činností, podporují společné projekty s obdobnými institucemi v zahraničí, vzájemné uznávání studia a diplomů, výměnu akademických pracovníků a studentů.“

V zákoně o vysokých školách je výslovně upraveno uznávání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace (§ 89, 90), dále je zde upravena prostupnost studia na českých vysokých školách článkem o přijímání ke studiu (§ 49, odst.3). Důležité je, že se oba paragrafy dotýkají uznávání částí studia. § 89 stanoví:

„(1) Na žádost absolventa zahraniční vysoké školy vydá osvědčení o uznání vysokoškolského vzdělání nebo jeho části v České republice:

- a) ministerstvo, jestliže je Česká republika vázána mezinárodní smlouvou se zemí, kde je zahraniční vysoká škola zřízena a uznána, a ministerstvo je touto smlouvou k uznání zmocněno,
- b) v ostatních případech veřejná vysoká škola, která uskutěňuje obsahově obdobný studijní program.

(2) V pochybnostech určí příslušnost veřejné vysoké školy ministerstvo nebo rozhodne o uznání vysokoškolského vzdělání nebo jeho části samo....“

Uvedená ustanovení jsou využívána především při tzv. nostrifikaci vysokoškolských diplomů, získaných v zahraničí. O tuto nostrifikaci žádají zpravidla lidé, kteří chtějí v České republice vykonávat určitá povolání. Může se jednat o občany České republiky, ale i o cizí státní příslušníky. Ustanovení v § 89, odst. 4¹⁴ je však možno aplikovat přímo i na studenty českých vysokých škol, kteří část studia absolvovali v zahraničí. V každém případě toto ustanovení týkající se uznávání zahraničního studia může sloužit jako vodítko, jak tuto problematiku upravit ve SZŘ vysokých škol v České republice.

Pro účely prostupnosti a uznávání částí studia je však velice podstatné druhé výše zmíněné ustanovení, tj. § 49, odst. 3:

„Vysoká škola nebo fakulta může stanovit odlišné podmínky pro přijetí uchazečů, kteří absolvovali studijní program nebo jeho část nebo studují jiný studijní program na vysoké škole v České republice nebo v zahraničí anebo absolvovali akreditovaný vzdělávací program nebo jeho část ve vyšší odborné škole

nebo studují akreditovaný vzdělávací program ve vyšší odborné škole v České republice nebo v zahraničí.“

Vysokým školám a dokonce fakultám se zde poskytují značné kompetence v oblasti uznávání studia nebo jeho částí, a to i v případě, že studium probíhalo na vyšších odborných školách. Existuje několik případů, kdy mají vysoké školy s jinými vysokými školami nebo vyššími odbornými školami uzavřeny dohody, které uznávání studia upravují. Tyto případy, kdy vysoká škola nebo fakulta umožňuje uznání studia nebo jeho částí mimo danou vysokou školu či fakultu by měly být jednoznačně popsány v příslušných studijních rádech.

Poslední neméně významnou a pro naše účely důležitou zmínkou v zákoně o vysokých školách je § 90, odst. 5: „Zjistí-li veřejná vysoká škola nebo podle § 89 odst. 2 ministerstvo, že jsou studijní programy po jejich srovnání v podstatných rysech odlišné, žádost o uznání zamítne.“ V rozhodnutí odůvodní zamítnutí žádosti a poučí žadatele o možnosti podat odvolání¹⁵.

Interpretace tohoto paragrafu a odstavce může vyvolat problémy, konkrétně v rozhodování o tom, zda jsou příslušné studijní programy v podstatných rysech odlišné či nikoliv. Zde by měla být vodítkem Lisabonská úmluva, resp. *Doporučení se kritériím a postupům pro hodnocení zahraničních kvalifikací*¹⁶ (viz dále).

3.2 Dlouhodobý záměr MŠMT na období 2006–2010 a jeho aktualizace

Dlouhodobý záměr MŠMT (dále jen DZ MŠMT) poukazuje na to, že vysoké školství v České republice prodělalo v uplynulém období řadu změn, které jsou v souladu s evropským procesem harmonizace a vytvářením Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. DZ MŠMT uvádí, že byla restrukturalizována již většina studijních programů a že všechny školy užívají kredity v souladu s ECTS, případně mají zaveden kreditový systém s ECTS kompatibilní.

DZ se věnuje též dalším tématikám, které s uznáváním studia souvisejí, tj. prostupnosti, mobilitou studentů a strukturou a modularizací studia.

¹⁴ Zákon č. 111/1998 Sb. § 89, odst. 4: „Ustanovení odstavců 1 až 3 platí obdobně pro jednotlivou zkoušku vykonanou na vysoké škole v zahraničí, nejde-li o společný studijní program s vysokou školou podle tohoto zákona.“

¹⁵ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, www.csvs.cz/struktura/sedvp/postup_web.doc.

¹⁶ URL: <http://www.enic-naric.net/documents/recommendation-joint-degrees-2004.en.pdf>.

Jednou z dílčích priorit DZ MŠMT je prostupnost systému, která je chápána jako předpoklad rozvoje systému terciárního vzdělávání. V této souvislosti je zde jasně naznačeno posilování vertikální a horizontální prostupnosti.

„Nezbytným předpokladem rozvoje systému terciárního vzdělávání je jeho prostupnost, a to mezi jednotlivými stupni vysokoškolského vzdělávání i mezi kratšími cykly a ostatními částmi terciárního vzdělávání (zejména vyšším odborným), která umožní přístup ke studiu v kterémkoliv věku a na kterékoliv úrovni.“ Prostupnost by měla být umožněna zejména vytvořením modulární stavby studijních programů a vytvořením systému uznávání vzdělání, které bylo nabyto na jiné vysoké škole nebo například celoživotním vzděláváním s využitím principů Lisabonské úmluvy a cílů Boloňského procesu.¹⁷

SWOT analýza, příloha DZ MŠMT, je neméně významnou částí tohoto strategického dokumentu. Věnuje se silným a slabým stránkám systému, příležitostem a rizikům dalšího rozvoje v době vzniku DZ MŠMT. Mezi silné stránky například náleží: existence zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb., který umožňuje uznávání dřívějšího studia; téměř dokončené strukturování studijních programů. Za slabé stránky je považována formální strukturace studia (horší uplatnitelnost absolventů); v praxi malá prostupnost studia v rámci terciárního vzdělávání. Příležitosti jsou spatřovány ve zjednodušení prostupnosti systému terciárního vzdělávání; v pružnějších reakcích na nové potřeby. Jako riziko je chápán problém přechodu mezi bakalářským studijním programem a magisterským studijním programem; tradiční snaha převážně většiny studentů dosáhnout na magisterský studijní program neodpovídající jejich schopnostem ani reálné potřebě trhu práce¹⁸.

Hodnocení výsledků DZ MŠMT a další doporučení jsou uvedena v každoročních aktualizacích DZ MŠMT. Níže uvedené výňatky z aktualizací 2009 a 2010 popisují situaci v následujících letech po vydání DZ MŠMT.

Aktualizace 2009¹⁹:

„...je třeba sledovat problematiku prostupnosti studia, především horizontální a vertikální. Stále přetrvávají problémy

¹⁷ URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodob-zamery-a-jejich-aktualizace>>.

¹⁸ Převzato z DZ MŠMT 2006–2010 zdroj: URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodob-zamery-a-jejich-aktualizace>>

¹⁹ URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodob-zamery-a-jejich-aktualizace>>.

s uznáváním vzdělání (jeho částí) získaného na zahraniční vysoké škole. Školami není důsledně aplikován princip Lisabonské úmluvy o uznávání VŠ vzdělávání. V praxi jsou nadále porovnávány jednotlivosti např. jednotlivé zkoušky.

Cíl: VŠ budou podporovat mobilitu svých studentů a zlepšovat systém uznávání částí studia.

Aktualizace 2010²⁰:

„...je však stále třeba se zaměřit na některé přetrvávající problémy v oblasti mezinárodní spolupráce. Jedná se zejména o proces uznávání studia nebo jeho části absolvované v zahraničí, o malou účast na společných studijních programech (joint/double degree, atd.)

Cíl: VŠ by si měly připravit vlastní strategie pro oblast mezinárodní spolupráce. Tato spolupráce by měla mimo jiné obsahovat...nastavení procesů nezbytných pro uznávání studia (části) absolvovaného na zahraniční instituci.“

3.3 Lisabonská úmluva

Lisabonská úmluva je dokumentem, který pojednává o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu. Úmluva se zabývá uznáváním kvalifikací získaných v zahraničí a věnuje se také uznávání částí studia (část V. úmluvy). Ta stanovuje základní principy uznávání částí studia, které by měly být naplňovány všemi státy, které úmluvu ratifikovaly a mezi něž Česká republika patří.

V úmluvě se dále poukazuje na to, že pokud nemá instituce systém uznávání, měla by alespoň mít systém hodnocení.

V úmluvě je mimo jiné zdůrazněna organizovaná mobilita studentů, resp. usnadnění uznávání studia v institucích, které mají zaprvé zavedené mezinárodní smlouvy o vzájemném uznávání a zadruhé vydávají studentům osvědčení, která potvrzují, že student úspěšně splnil požadavky stanovené pro zmíněnou část studia.

3.4 Rozbor dokumentů

Podmínky uznávání studia jsou v českých dokumentech týkajících se vysokých škol i v mezinárodní Lisabonské úmluvě uve-

²⁰ URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodob-zamery-a-jejich-aktualizace>>.

deny stručně a relativně obecně. Tyto dokumenty stanovují, že se má uznat ta část studia, která se výrazně neodlišuje od studijního programu vysoké školy, na které se o uznání žádá. Dva zmiňované dokumenty (zákon o vysokých školách, Lisabonská úmluva) jasně vyjadřují, že uznávání vysokoškolského studia a jeho částí nemá mít základ v podrobném porovnání obsahu studia (požadavek ekvivalence), nýbrž v odborném posouzení případných podstatných rozdílů, které by uznání mohly ohrozit.

Takto stanovené podmínky mohou být ovšem v praxi velmi rozdílně aplikovány (přísně nebo naopak volně). Obecnost ustanovení v obou dokumentech by měla napomoci flexibilitě a prostupnosti studia. V českých podmínkách však tato obecnost spíše způsobuje to, že vysoké školy volí přísné podmínky uznávání studia absolvovaného na jiné škole.

Aktualizace DZ 2009 a 2010 vypovídají o tom, že uznávání studia patří mezi stále přetrvávající problémy. V obou aktualizacích je jedním z cílů zlepšení systému uznávání částí studia (aktualizace DZ 2009) a doporučení pro VŠ, aby si vytvořily vlastní strategie pro oblast mezinárodní spolupráce, jejíž součástí je i uznávání studia (aktualizace DZ 2010). V aktualizaci 2009 je explicitně vyjádřen příklad špatné praxe, tj. v České republice stále existující porovnávání jednotlivostí (např. jednotlivých zkoušek).

4. ANALÝZA STUDIJNÍCH A ZKUŠEBNÍCH ŘÁDŮ VYSOKÝCH ŠKOL

4.1 Výběr škol

Pro analýzu bylo vybráno 15 veřejných a 5 soukromých vysokých škol. Veřejné vysoké školy byly vybrány tak, aby byly zahrnuty školy s větším i menším počtem fakult, dále školy z Prahy i mimopražské. U soukromých vysokých škol byl použit náhodný výběr ze seznamu všech akreditovaných soukromých vysokých škol.

Vzorek obsahuje čtyři veřejné vysoké školy z Prahy, dvě školy z Brna a z Moravskoslezského kraje, dále po jedné VŠ z kraje Plzeňského, Ústeckého, Libereckého, Pardubického, Královéhradeckého, Jihočeského a Olomouckého. Vzorek obsahuje jednu soukromou VŠ z kraje Středočeského a Jihočeského a tři soukromé VŠ z Prahy.

Ve vzorku je 15 veřejných vysokých škol univerzitního typu, 2 soukromé vysoké školy univerzitního typu (UJAK, VŠFS) a tři soukromé vysoké školy neuniverzitního typu.

Soubor obsahuje vysoké školy s malým i velkým počtem fakult (viz tabulka č. 1). Žádná z vybraných soukromých vysokých škol se nečlení na fakulty.

Tabulka č. 1: Seznam veřejných vysokých škol, dle počtu fakult

Vysoká škola	Počet fakult
UHK, SU	3
VSCHT	4
OU, VŠE, TUL	6
UPa	7
ČVUT, JU, UJEP, UP, VUT, ZČU	8
MU	9
UK	17

Zdroj: Webové stránky jednotlivých VŠ

4.2 Analýza

Na základě poznatků uvedených v dokumentech (viz kap. 3) je možné sledovat dvě základní skutečnosti: zaprvé, zda existuje ve SZŘ zmínka o horizontální a vertikální rovině uznávání, zadruhé, jaké jsou stanovené podmínky uznávání studia na jednotlivých vysokých školách.

Součástí této části studie bude také snaha zjistit, zda SZŘ reflektují/nerflektují koncept kvalifikace, který ve svých statích uvádějí *Rauhvargers* (2009) a *Bergan* (2009).

Je třeba poznamenat, že podle zákona o vysokých školách (§ 89, odst.1) jsou v České republice pouze veřejné vysoké školy oprávněny vydávat osvědčení o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání nebo jeho části.

4.2.1 Vertikální a horizontální rovina uznávání a uznávání studijních povinností absolvovaných v zahraničí

Veřejné VŠ:

V případě veřejných VŠ se v rámci SZŘ setkáváme s uznáváním studijních povinností ve vertikální rovině výjimečně. Většina veřejných VŠ udává podmínky přestupu, tj. uznávání studijních povinností v rovině horizontální (student byl na danou VŠ přijat z dané fakulty, dané VŠ, jiné VŠ nebo VŠ ze zahraničí).

O vertikální rovině v uznávání studijních povinností hovoří tři VŠ (JU, MU, UJEP). JU a MU uvádějí, že mohou být studentovi uznány předměty absolvované v předchozím

nebo souběžném studiu v akreditovaném programu na dané VOŠ v ČR i v zahraničí. SZŘ JU, čl. 24, odst. 5: „*Děkan nebo ředitel vysokoškolského ústavu může studentovi na základě předem stanovených podmínek a na základě smlouvy uzavřené ve smyslu čl. 2 odst. 2 mezi fakultou JU a konkrétní vyšší odbornou školou uznat předměty absolvované v předchozím nebo souběžném studiu v akreditovaném vzdělávacím programu na této vyšší odborné škole v České republice nebo v zahraničí.*“ SZŘ MU, čl. 1, odst. 1c: „*Děkan může studentovi na jeho žádost uznat pro studium předměty absolvované v předchozím nebo souběžném studiu v akreditovaném vzdělávacím programu na vyšší odborné škole v České republice nebo v zahraničí.*“ SZŘ UJEP uvádí: „*Student může doplnit svůj studijní plán o předměty jiných studijních programů... Absolvováním těchto předmětů, případně absolvováním předmětů akreditovaných vzdělávacích programů na vyšší odborné škole v České republice nebo v zahraničí nebo předmětů celoživotního vzdělávání v rámci akreditovaných studijních programů je možno nahradit absolvování předmětů předepsaných studijním programem.*“

Uznávání studijních povinností absolvovaných v zahraničí je většinou upraveno zároveň s rovinou horizontální. V rámci popisu uznání studijních povinností z jiných fakult nebo VŠ je zároveň v daném článku SZŘ uvedena také zahraniční škola.

Soukromé VŠ:

Ve většině SZŘ se soukromé VŠ zabývají horizontální rovinou uznávání, tj. otázkou uznávání studia v rámci jedné úrovně vzdělání.

Vertikální rovinou se z pěti vybraných soukromých VŠ zabývaly dvě vysoké školy, UJAK a VŠFS. Tyto školy stanovují odlišné podmínky plnění studijních plánů pro absolventy VOŠ. Například UJAK má stanovené podmínky pro přijetí absolventů VOŠ ke studiu shrnuté ve zvláštním doplněném vydání SZŘ. SZŘ VŠFS uvádí možnost přestupu z jiné vysoké školy, případně vyšší odborné školy na VŠFS.

Ve SZŘ vybraných soukromých VŠ se uznávání zahraničního studia dotýkají jen dvě soukromé VŠ, ŠA VŠ a VŠERS.

Získané poznatky jsou shrnuty v tabulce 2 a 3. U každé zkoumané vysoké školy je uvedeno, zda se ve SZŘ zabývá uznáváním studia ve vertikální a horizontální rovině a uznáváním studia v zahraničí.

Tabulka č. 2: Veřejné vysoké školy

Vysoká škola – název	VŠ zkratka	Vertikální rovina	Horizontální rovina	Zahraníční studium
České Vysoké učení technické v Praze	ČVUT	x	ano	ano
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	JU	ano	ano	ano
Masarykova univerzita	MU	ano	ano	ano
Ostravská univerzita v Ostravě	OU	x	ano	x
Univerzita Palackého v Olomouci	UP	x	ano	ano
Slezská univerzita v Opavě	SU	x	ano	ano
Technická univerzita v Liberci	TUL	x	ano	ano
Univerzita Hradec Králové	UHK	x	ano	ano
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	UJEP	ano	ano	ano
Univerzita Karlova v Praze	UK	x	ano	ano
Univerzita Pardubice	UPa	x	ano	ano
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	VŠCHT	x	ano	ano
Vysoká škola ekonomická v Praze	VŠE	x	ano	ano
Vysoké učení technické v Brně	VUT	x	ano	ano
Západočeská univerzita v Plzni	ZČU	x	ano	ano

Zdroj: SZŘ jednotlivých VŠ

Tabulka č. 3: Soukromé vysoké školy

Vysoká škola – název	VŠ zkratka	Vertikální rovina	Horizontální rovina	Zahraníční studium
Bankovní institut Vysoká škola	BI VŠ	x	ano	x
Škoda Auto Vysoká škola	ŠA VŠ	x	ano	ano
Univerzita Jana Amose Komenského, s.r.o.	UJAK	ano	ano	x
Vysoká škola finanční a správní, o.p.s	VŠPS	ano	ano	ano
Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s.	VŠERS	x	ano	x

Zdroj: SZŘ jednotlivých VŠ

4.2.2 Stanovené podmínky pro uznávání studia

Veřejné VŠ:

Analýzou studijních řádů bylo zjištěno, že se obsahy jednotlivých SZŘ různí. Jistou shodu lze nelézt v rozmanitosti podmínek vybraných veřejných vysokých škol. Pozitivním zjištěním je naznačení naplňování cílů Lisabonské úmluvy. Níže jsou vybrány požadavky, které se objevovaly ve většině případů ve SZŘ veřejných VŠ. Jedná se o požadavky, které student musí splnit, pokud chce, aby část jeho předchozího/souběžného studia byla uznána.

Více než polovina vybraných vysokých škol uvádí v SZŘ podmínku uznání studia/části studia, a to dobu, která uplynula od absolvování studijní povinnosti. V případě veřejných vysokých škol se jednalo o dobu pěti let (3 VŠ), např.: SZŘ ČVUT, čl. 19, odst. 2: „*Studentovi... může děkan na základě jeho žádosti uznat absolvované úseky... pokud od jejich splnění neuplynulo více než pět let.*“; o dva roky (4 VŠ), např.: SZŘ ZČU, čl. 25, odst. 1: „*Studentovi... může děkan uznat některé vykonané zkoušky a zápočty a zároveň rozhodnout o započtení či nezapočtení odpovídajícího počtu kreditů, pokud neuplynuly více než dva roky od doby, kdy student ukončil předchozí studium.*“ Dvě VŠ uvádějí, že je při posuzování uznávání studia/části studia brána v potaz doba uplynulá od vykonané studijní povinnosti, doba však není přesně určena, např.: SZŘ UHK, čl. 25, odst. 1: „*Studentovi... může děkan na jeho písemnou žádost uznat absolvované části studia nebo jednotlivé zkoušky... Při rozhodování se bere zřetel zejména na...doby, která uplynula od ukončení dosavadního studia.*“

Dále jsou uvedeny podmínky, které se objevily u více než pěti veřejných vysokých škol:

- › děkan může od studenta vyžadovat vykonání diferenčních zkoušek;
- › děkan přihlíží k zaměření absolvovaného studia;
- › děkan může rozhodnout o započtení či nezapočtení odpovídající počtu kreditů/ uznat započtení předmětů a jejich kreditního hodnocení v systému ECTS;

Na některých školách jsou stanoveny další podmínky:

- › uznání může být provedeno za podmínky, že předměty byly klasifikovány danou předepsanou známkou 1–2 nebo ECTS A–D;

- › kredity uznané z předchozího studia se nezapočítávají do kreditů potřebných k postupu do dalšího ročníku;
- › přestup z/do studijního programu je podmíněn vykonáním přijímací zkoušky.

Z výše uvedeného, je zřejmé, že v mnoha případech SZŘ stanovují podmínky pro uznávání studia poměrně detailně.

Na všech vybraných veřejných VŠ je kompetentní osobou, která může uznat absolvované studijní povinnosti, děkan příslušné fakulty. Lze konstatovat, že téměř všechny vybrané vysoké školy ve SZŘ uvádějí formulaci „děkan může uznat“, jež napovídá tomu, že procedura uznávání částí studia není ve většině SZŘ podrobně popsána.

Většina vybraných veřejných vysokých škol požaduje/ může požadovat předložení dokladů potvrzujících absolvování předmětu a informujících o jeho rozsahu a obsahu a o klasifikaci, např. SZŘ VUT, čl. 20, odst. 2: „*Povinností studenta, který žádá o uznání části studia, je doložit potvrzení o absolvování studia nebo předmětu, o získaném počtu kreditů a klasifikaci a dále potvrzenou anotaci absolvovaných předmětů.*“

V dalších podmínkách se VŠ různí, uvádějí mnoho různých podmínek, které je nutno splnit pro uznání částí studia. Standardně SZŘ zmiňují tři a více podmínek najednou. Vysoké školy s podrobně upravenými pravidly mohou v konečném důsledku vést k požadavku ekvivalence studia na domácí a hostitelské vysoké škole a mobilitu do jisté míry limitovat.

Za zmínku stojí vybrané statě ze SZŘ dvou následujících vysokých škol, které explicitně vyjadřují důležitost mobility a potřebu respektovat mezinárodní principy a úmluvy:

TUL: § 28, odst. 6: „*Děkan je povinen uznat studentovi všechny kredity získané během studia na vysoké škole v zahraničí v souladu s Evropským systémem převodu kreditů (dále jen „ECTS“) a studijní smlouvou uzavřenou za tímto účelem.*“

VUT: § 20: (1) „*Uznávání částí studií získaných na jiné vysoké škole v České republice a v jiné zemi evropského regionu podporuje akademickou mobilitu. Při uznávání částí studií se postupuje podle zásad uvedených v odstavcích 2 až 6.*“

- (2) *Studentovi, který absolvoval studium ve studijním programu nebo jeho část nebo studuje v jiném studijním programu na vysoké škole v České republice nebo v zahraničí, lze*

na jeho písemnou žádost uznat absolvované části studia nebo jednotlivé zkoušky. Povinností studenta, který žádá o uznání části studia, je doložit potvrzení o absolvování studia nebo předmětu, o získaném počtu kreditů a klasifikaci a dále potvrzenou anotaci absolvovaných předmětů. Při rozhodování se bere zřetel zejména na zaměření absolvovaného studia nebo jeho části, na kreditové hodnocení jednotlivých absolvovaných předmětů studijního programu, na prospěch při studiu a dobu, která uplynula od ukončení dosavadního studia, a je respektována dohoda o studiu v rámci mobility.

- (3) Uznání části studia lze podmínit vykonáním rozdílových zkoušek.
- (4) Uznání části studia nebo jednotlivým uznaným zkouškám se přiřadí kreditové hodnocení odpovídající danému studijnímu programu v souladu s dohodou o studiu v rámci mobility.
- (5) Studentům, kterým byla uznána část studia, se do doby studia započte počet roků odpovídající celkovému kreditovému hodnocení uznané části studia. Přitom se vychází z tempa studia předpokládající jeho řádné ukončení ve studijním programu za dobu rovnou standardní době.
- (6) O uznávání částí studia rozhoduje děkan.

Analýza SZŘ veřejných vysokých škol naznačuje, že koncept kvalifikace navržený Berganem není ve SZŘ výrazněji obsažen. V SZŘ je možno nalézt dva z pěti prvků charakterizujících kvalifikaci, tj. úroveň a studijní zátěž. Struktura terciárního vzdělávání na třístupňový systém vzdělávání umožňuje větší prostupnost mezi jednotlivými cykly studia. Tři z vybraných veřejných vysokých škol (JU, MU, UJEP) hovoří o vertikální prostupnosti, např. SZŘ MU, čl. 14 odst. 1c: „Děkan může studentovi na jeho žádost uznat pro studium předměty absolvované v předchozím nebo souběžném studiu v akreditovaném vzdělávacím programu na vyšší odborné škole v České republice nebo v zahraničí.“ Je třeba podotknout, že se jedná pouze o jeden specifický případ vertikální prostupnosti.

V SZŘ lze nalézt souvislosti s prvkem studijní zátěž. Ve většině případů se jedná o možnost uznání počtu kreditů, které student získal absolvováním předchozího studia, např. SZŘ JU, čl. 24, odst. 7: „Pro rozhodnutí o uznání předmětů a odpovídajících kreditů podle odstavců 5 a 6 může děkan... požadovat na studentovi předložení dokladů potvrzujících absolvování předmětu a informujících o jeho rozsahu a obsahu“.

Soukromé VŠ:

Podmínky pro uznávání jsou v SZŘ soukromých vysokých škol, podobně jako u veřejných vysokých škol, definovány různorodě. Na některých vysokých školách je uvedena pouze zmínka o tom, že je uznávání možné a co vše bude uznávání obnášet (obecně). V dalších případech je proces uznávání popsán detailněji, níže jsou uvedeny vybrané požadavky:

- ▶ doba uplynulá od absolvování předmětů v minulosti (doba se pohybuje v intervalu 4–7 let);
- ▶ k žádosti je nutno doložit doklad o klasifikaci, výkaz o studiu atd.;
- ▶ ze studia do studia lze přestoupit po absolvování jednoho akademického roku;
- ▶ náplň předmětů musí být podobná, shodná, je požadován výpis obsahu předmětů, výkaz o studiu.

Soukromé VŠ, na rozdíl od veřejných VŠ, mají ve více případech definováno, že je možno uznat absolvované příbuzné studijní povinnosti, např. SZŘ BI VŠ, čl. 18, odst. 2: „Uznat lze pouze zkoušky, které student úspěšně složil v rámci předcházejícího vysokoškolského studia příbuzného zaměření.“ Naopak se u těchto škol často objevuje podmínka doby uplynulé od absolvování předmětů v minulosti, např. SZŘ VŠERS, čl. 9 odst.: 2 „Všechny předměty uvedené v akreditovaném studijním programu VŠERS, které student úspěšně absolvoval na VŠERS nebo na jiné vysoké škole v uplynulých pěti letech, mu mohou být uznány.“

Velmi často SZŘ vybraných soukromých škol uvádějí současně více dílčích podmínek, podle kterých se řídí procedura uznávání části studia, např.: klasifikace studijních povinností, výkaz o studiu, doklad o vykonaných studijních povinnostech, sylabus nebo obsah předmětu, apod. Takto stanovené uznávání částí studia nasvědčuje přísnému posuzování uznávání již absolvovaného studia.

Podobně jako u veřejných vysokých škol, tak i zde lze v rámci Berganova pojetí konceptu kvalifikace nalézt podobnosti s prvky úroveň a studijní zátěž. Odkaz na úroveň lze nalézt v souvislosti s prostupností studia, která je u některých soukromých vysokých škol umožněna jak pro horizontální, tak vertikální rovinu.

Příkladem uvedení spojitosti prvku studijní zátěž je SZŘ VŠ ŠA, čl. 15, odst. 5: „Kredity za odpovídající předmět může vyučující, který má právo kredity udělit, potvrdit i studentovi, který získal kredity za tentýž předmět na jiné VŠ v ČR i v zahra-

ničí. V případě, že tento vyučující uzná, že náplň předmětů byla rozdílná, nemusí kredity udělit“.

5. ZÁVĚR

Analýza domácích i zahraničních dokumentů, které se zabývají uznáváním částí studia a vnitřních předpisů vybraných vysokých škol, konkrétně studijních a zkušební řádů naznačila, že otázka prostupnosti studia, potažmo uznávání částí studia je jednou z priorit Boloňského procesu, kterou si současná odborná veřejnost uvědomuje. Faktem však zůstává, že naplnění principů uznávání částí studia samotnými vysokými školami je uskutečňováno jen do jisté míry.

U vybraných vysokých škol jsme se jen minimálně setkali s tím, že by SZŘ upravovaly uznávání studia obecně a nevyžadovaly podrobné zkoumání obsahu a rozsahu studia absolvovaného na jiné vysoké škole. Ve většině případů byly v SZŘ vysokých škol uváděny jednotlivosti, které mohou v konečném důsledku vést k požadavku ekvivalence studia na domácí a hostitelské vysoké škole a do jisté míry tak limitovat akademickou mobilitu.

O pomalém přijímání principů Lisabonské úmluvy v oblasti uznávání částí studia svědčí aktualizace DZ MŠMT. V posledních dvou aktualizacích pro léta 2009 a 2010 je jasně uvedeno, že problémy v prostupnosti studia na úrovni horizontální a vertikální stále přetrvávají (aktualizace DZ 2009). V aktualizaci DZ z roku 2009 je navíc explicitně vyjádřeno, že porovnávání jednotlivostí je chápáno jako příklad špatné praxe.

Pět prvků konceptu kvalifikace popsané *Berganem* (2009) představují jeden z aktuálních pohledů na problematiku kvalifikace, potažmo uznávání částí studia ve smyslu vertikální a horizontální prostupnosti. Jedním z cílů studie bylo zjistit, zda současné studijní a zkušební řády odrážejí principy Lisabonské úmluvy, za pomoci Berganova konceptu kvalifikace, jakožto vodítka k pochopení interpretace obsahu studijních a zkušebních řádů vybraných vysokých škol.

Literatura:

1. BERGAN, Sjur. 2009: Academic recognition: status and challenges. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://dx.doi.org/10.1080/09695940802704070>>.
2. BROCKMANN, Michaela (et al). 2009: Difficulties in recognising vocational skills and qualifications across

Z pěti stanovených prvků (úroveň, studijní zátěž, výsledky učení, kvalita, profil) lze nalézt v SZŘ odkaz na úroveň a studijní zátěž. Ostatní prvky nebyly v SZŘ ani částečně reflektovány.

V České republice byla provedena restrukturalizace většiny studijních programů, která předpokládá posilování vertikální i horizontální prostupnosti. Všechny SZŘ uvádějí možnost horizontální a některé z nich i možnost vertikální prostupnosti, tj. možnost přestupu z jedné úrovně vzdělání do druhé (např.: prostupnost mezi vyšší odbornou školou a bakalářským studiem). Restrukturalizace studijních programů na tři stupně (bakalářský, magisterský, doktorský) je evidentním krokem vpřed v otázce uznávání částí studia.

Studijní zátěž je druhým bodem, kterého si můžeme v SZŘ vybraných vysokých škol povšimnout. V konceptu kvalifikace má studijní zátěž napomoci zjednodušení uznávání kvalifikace/části studia. ECTS kredity odpovídají množství práce, které je potřeba vykonat pro úspěšné absolvování dané studijní povinnosti. SZŘ vybraných vysokých škol však prozrazují, že v několika případech rozhoduje o přiznání počtu kreditů již absolvované studijní povinnosti děkan.

SZŘ vybraných vysokých škol se zabývají mnoha konkrétními podmínkami, které nejsou vytyčeny v žádném domácím ani zahraničním dokumentu, jedná se například o již zmiňovanou možnost nařídit přijímací řízení, vykonání diferenčních zkoušek, podmínku doby, která uplynula od absolvovaného studia, apod.

Otázkou dále je, do jaké míry jsou obecně stanové podmínky v praxi dodržovány a naplňovány. Výše uvedená analýza se opírala výhradně o předpisy, které uznávání studia na vysokých školách upravují. Informace o skutečné praxi a rozsahu uznávaného studia by bylo nutno získat samostatným šetřením.

Mgr. Lucie KYNČILOVÁ

Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i.

kyncilova@csvs.cz

Europe. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://dx.doi.org/10.1080/09695940802704153>>.

3. KALOUS, Jaroslav, VESELÝ, Arnošt (ed.). 2006: *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*, Praha: Karolinum, 2006. 172 s. ISBN 80-246-1260-7.

4. KOHOUTEK, Jan, ZÁVADA, Jiří. 2007: *Tvorba národních kvalifikačních soustav ve vybraných evropských státech a v ČR v návaznosti na Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní vzdělávání a Kvalifikační rámec Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání*, AULA 15, 2007, č. 3. s. 30–60.
5. PABIAN, Petr. 2008: *Od elitního přes masové k univerzálnímu terciárnímu vzdělávání: koncepce Martina Trowa*, AULA 16, 2008, č. 2. s. 31–39.
6. RAUHVARBERS, Andrejs, BERGAN, Sjur. 2008: New challenges in recognition: recognition of prior learning and recognition (*Council of Europe higher education series No.10*) [online]. [cit. 2009-11-15]. URL: <<http://books.google.com/books?id=gm3rI2ZBiNsC&printsec=frontcover#v=onepage&q=&f=false>>
7. RAUHVARBERS, Andrejs. 2009: Recognition and qualifications frameworks *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice* [online]. [cit. 2009-10-15]. URL: <<http://dx.doi.org/10.1080/09695940802704161>>
8. SKUHROVÁ, Štěpánka. 2005: *Prostupnost studia na vysokých školách v České republice*, Praha: CSVŠ, 2005.
9. TROW, Martin. 1970: Reflection on the transition from mass to universal higher education. In GRAUBARD, Stephen R.; Ballotti, Geno A. (eds.). *The embattled university*. New York: Daedalus, 1970, s. 1–42.
10. URBÁNEK, Václav. *Vzdělání a lidský kapitál*. [online]. [cit. 2009-11-10]. URL: http://kvf.vse.cz/storage/1168948787_sb_urbanek.pdf
11. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách [online]. [cit. 2009-10-23]. URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/uplne-zneni-zakona-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach-text-se-zpracovanymi-novelami>>
12. Dlouhodobý záměr MŠMT na období 2006–2010 [online]. [cit. 2009-10-21]. URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodobozamer-a-jejich-aktualizace>>
13. Aktualizace Dlouhodobého záměru MŠMT pro rok 2009 [online]. [cit. 2009-10-22]. URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/aktualizace-dlouhodobeho-zameru-vzdelavaci-a-vedecke-vyzkumne-vyvojove-umelecke-a-dalsi-tvurci-cinnosti-pro-oblast-vysokych-skol-pro-rok-2009-vyhlaseni-rozvojovych-programu-pro-rok-2009>>
14. Aktualizace Dlouhodobého záměru MŠMT pro rok 2010 [online]. [cit. 2009-10-22]. URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/aktualizace-dlouhodobeho-zameru-pro-oblast-vysokych-skol-pro>>
15. Bologna with students eyes 2009, *The European Students' Union* [online]. [cit. 2009-11-25]. URL: <http://www.esib.org/documents/publications/official_publications/BWSE2009-final.pdf>
16. Boloňský proces [online]. [cit. 2009-10-28]. URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>
17. The European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) [online]. [cit. 2009-11-21]. URL: <<http://www.eqar.eu/>>1=.
18. Lisabonská úmluva [online]. [cit. 2009-10-20]. URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=LisbonConvention>>
19. Komuniké Konference ministrů odpovědných za vysoké školství v Berlíně 19. září 2003 [online]. [cit. 2009-11-5]. URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/files/KomunikeBerlin.pdf>>
20. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [online]. [cit. 2009-11-7] URL: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=KomunikeLeuven>> [česky AULA...]
21. Komuniké ze setkání evropských ministrů zodpovědných za vysoké školství v Praze ze dne 19. května 2001, [online]. [cit. 2009-11-5]. URL: <http://www.bologna.msmt.cz/?id=KomunikePraha>
22. Recommendation on Criteria and Procedures for the Assessment of Foreign Qualifications (adopted by the Lisbon Recognition Convention Committee at its second meeting, Riga, 6 June 2001) [online]. [cit. 2009-11-12]. URL: <<http://www.enic-naric.net/documents/recommendation-joint-de-grees-2004.en.pdf>>

Résumé:

Recognition of periods of study: analysis of study regulations of selected universities in the Czech Republic

The aim of the study is twofold: firstly, to find out to which extent is legal framework adapted in the case of recognition of periods of study, and secondly, to which extent universities in the Czech Republic deals with this issue. The study concentrates on study regulations of selected universities and tries to investigate whether they reflect statutes set

in treaties and Czech law. The recent concept of qualification (Bergan, 2009) was used to help to interpret the content of study regulations of Czech universities. One of the main findings is the fact that recognition of periods of study is viewed as one of the priority of Bologna Process, but the fulfilment of principles of recognitions of periods of study by universities is accomplished just to a certain extent. Most of the universities deal with particulars instead of general regulations.